

Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний економічний університет
Факультет фінансів
Кафедра економічної теорії

Міждисциплінарна курсова робота

з

економічної теорії

на тему:

«Макроекономічний аналіз економічного зростання»

Студентки 2 курсу ФО-21

Васкевич Світлани Анатоліївни

Науковий керівник:

кандидат екон. наук, доц. Возьний К. З.

Національна шкала _____

Кількість балів _____

Оцінка ECTS _____

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. СУТЬ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ: ТИПИ, РЕСУРСИ, ТЕМПИ.....	5
РОЗДІЛ 2. ФАКТОРНИЙ АНАЛІЗ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ ТА ОЦІНКА ЙОГО ТЕНДЕНЦІЙ.....	8
РОЗДІЛ 3. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ.....	20
ВИСНОВКИ.....	23
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	24
ДОДАТКИ.....	26

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Зростання економіки є важливим аспектом розвитку кожної країни, адже це головний чинник покращення якості життя її громадян. Саме тому актуальність економічного розвитку очевидна для усіх країн, а надто для України, адже в сьогоднішніх умовах є надзвичайно потрібним збільшення ВВП і наближення ВВП на душу населення до європейського рівня.

Варто відзначити, що динаміка економічного зростання останніх років в Україні свідчить, що наша економіка не робить значного поступу. Цей факт веде до консервації та загострення ряду соціально-економічних проблем, особливо тих, що пов'язані з перерозподілом національного продукту, наприклад, сфери соціальних виплат та пенсійного забезпечення: перерозподіляючи порівняно невеликий за обсягом ВВП не можна добитися великих за обсягом пенсій чи соціальних виплат для значної категорії громадян. Намагання добитися цього за рахунок інших може призвести до незадовільних економічних наслідків та соціальної напруги.

Хоча економічне зростання і не призводить до миттєвого вирішення проблем, воно здатне допомогти у довгостроковій перспективі, не спричиняючи при цьому інших несприятливих наслідків. Саме тому варто використовувати можливості, що виникають на початку третього тисячоліття, тоді, коли завдяки досягненням економічної думки і сучасним глобальним умовам перед нашою країною відкриваються хороші перспективи економічного росту.

Дійсно, головною метою економічного зростання є збільшення обсягів економічних благ, що сприяє поліпшенню життя населення, створенню стабільної сприятливої соціально-політичної ситуації в країні, підвищенню її міжнародного авторитету. З точки зору етимології (походження) терміну «зростання» близьким є поняття «розвиток», але останнє ширше за змістом. Економічний розвиток — це процес переходу країни від одного стану економіки до іншого, більш досконалого — тобто якісно нового на основі відповідних

структурних та інституціональних зрушень. Комплексно це проявляється в якісному вдосконаленні всієї економічної системи.

Однак, у реальній дійсності, що далека від ідеальних умов, механізму ринкового саморегулювання притаманні ряд недоліків, що обумовлюють об'єктивну потребу державного регулювання.

Щодо основних типів економічного зростання, то на практиці вони не існують в абсолютних формах. У реальному житті вони проявляються або як переважно екстенсивний, або як переважно інтенсивний тип економічного зростання. В Україні після тривалого спаду виробництва необхідно підготувати матеріальну базу для інтенсивного економічного зростання. Чим раціональніше функціонує процес відтворення, тим вище ефективність суспільного виробництва.

Вагомий внесок у теорію економічного зростання внесли С. Кузнець, Р.Солоу, К.Арроу, Р.Лукас, Ф.Перру, Сала-і-Мартін, Р.Барро, А.Люїс, Д. Медоуз, Р.Харрод, Е.Домар, Т.Сван, А.Пороховський, Г.Клейнер, Ю. Шараєв, В.Калюжний. Емпіричні дослідження процесу економічного зростання в різних країнах провели Н.Калдор, П.Ромер, В.Істерлі, Р.Левін.

Отже, **мета курсової роботи** – дослідити основні типи економічного зростання, охарактеризувати шляхи забезпечення сталого економічного зростання.

З мети курсової роботи випливає ряд **завдань**:

- охарактеризувати суть економічного зростання: типи, ресурси, темпи;
- дослідити факторний аналіз економічного зростання;
- визначити проблеми та перспективи економічного зростання.

Об'єкт дослідження: економічне зростання та фактори, що його визначають.

Предмет дослідження: макроекономічний аналіз економічного зростання.

1. Суть економічного зростання: типи, ресурси, темпи

У загальному випадку під економічним зростанням розуміють зростання сукупного випуску країни за певний період часу. Оскільки нині основним вимірювачем сукупного випуску є показник реального ВВП, економічне зростання, як правило, розглядають як зростання реального ВВП. Ще один підхід до економічного зростання полягає у його розгляді у розрізі зростання реального ВВП у розрахунку на душу населення. Використання показника реального ВВП у розрахунку на душу населення дозволяє зіставляти рівні економічного розвитку різних країн, а також рівні економічного розвитку тієї самої країни в різні роки, виключивши при цьому вплив на результати господарювання такого фактора, як зміни в чисельності її населення [4].

Оскільки показники реального ВВП та реального ВВП у розрахунку на душу населення, з одного боку, враховують такі "блага" як, приміром, тютюнові вироби, а з другого, не враховують таких складників суспільного добробуту, як вільний час або стан природного довкілля, вимірюване у зазначених показниках економічне зростання лише з певними застереженнями може розглядатись у якості індикатора зростання добробуту суспільства.

Слід зазначити, що самі по собі високі темпи економічного зростання не можна розглядати як свідчення високого рівня економічного розвитку тих країн, які їх демонструють. Інколи такі темпи економічного зростання впродовж певного періоду часу можуть демонструвати країни якраз з невисоким рівнем розвитку економіки, як, наприклад, деякі пострадянські країни після завершення в них стабілізаційного періоду.

Економічне зростання, незважаючи на його визначальну роль у забезпеченні зростання добробуту суспільства, може породжувати низку негативних побічних ефектів, серед яких найбільш значущими є такі.

1. Забруднення навколишнього середовища. Разом із зростанням масштабів промислового виробництва нерідко зростають й масштаби шкоди, яка завдається промисловими викидами довкіллю.

2. Здійснюване на основі технологічного прогресу економічне зростання супроводжується заміщенням праці капіталом, що за певних обставин може призводити до зниження рівня зайнятості.

3. Економічне зростання у промислово розвинутих країнах, поглинаючи все більше сировини і посилюючи їх гегемонію на світових ринках продуктів, може стримувати економічне зростання в тих країнах, де воно є умовою виживання.

4. Економічне зростання, що ґрунтується на надмірній експлуатації природних ресурсів країни, погіршує умови господарювання майбутніх поколінь.

Незважаючи на відмічені негативні наслідки економічного зростання, забезпечення його високих темпів нерідко вважається пріоритетним завданням урядів і служить чи не найголовнішим показником успішності їхньої діяльності.

Економічне зростання може розглядатися в різних аспектах, й зокрема як результат ефективного використання зростаючого виробничого потенціалу країни. За такого підходу всі фактори економічного зростання можна поділити на дві групи: групу факторів, які визначають рівень виробничого потенціалу країни, та групу факторів, які забезпечують його ефективне використання. До складу першої групи факторів економічного зростання входять:

- кількість та якість природних ресурсів;
- кількість та якість трудових ресурсів;
- кількість та якість капіталу;
- технології.

Залежність сукупного випуску від витрат факторів виробництва нерідко описують за допомогою виробничої функції:

$$Q = A_i (K, I, L),$$

де Q – загальний обсяг виробництва;

A - змінна, яка відображає ефективність виробничих технологій; i - виробнича функція;

K - обсяг використаного в процесі виробництва капіталу; I - кількість застосованої в процесі виробництва праці; L - обсяг використаних у процесі виробництва природних ресурсів.

Виробнича функція показує, що у разі зростання витрат факторів виробництва зростатиме й сукупний випуск. При цьому те, якою мірою збільшуватиметься загальний обсяг виробництва товарів та послуг, залежить від того, які технології використовуватимуться в процесі їх виробництва.

Оскільки реальний ВВП можна представити як добуток кількості працевитрат у людино-годинах на продуктивність праці, вимірювану як середній реальний годинний виробіток одного працюючого, економічне зростання можна розглядати як функцію двох змінних - працевитрат та продуктивності праці. Кількість праце-витрат залежить від частки працездатного населення, задіяного в процесі виробництва, та тривалості робочого тижня. До факторів, що впливають на рівень продуктивності праці, відносяться: технологічний прогрес, обсяг капіталовкладень, освіта і профпідготовка, законодавчо-інституційні та інші фактори. Зрозуміло, що за незмінної величини працевитрат єдиним джерелом економічного зростання стає підвищення продуктивності праці, що і надає цьому показнику значення одного із найважливіших при характеристиці рівня економічного розвитку тієї чи іншої країни.

І на завершення. Економічне зростання в номінальному вимірі далеко не повною мірою забезпечує, чи, тим більше, гарантує зростання добробуту нації. Адже воно може відбуватися не лише за рахунок зміни (зростання) фізичних обсягів суспільного виробництва. Сучасна економіка дуже часто формальним джерелом самозростання має інфляційну та девальваційну складову національної валюти. Саме тому предметом особливої уваги в рамках обраного предмету є проблема «інфляційного очищення» продукту через використання множини так званих реальних величин та дефляторів про що власне йтиметься більш детально в наступному розділі роботи [7].

2. Факторний аналіз економічного зростання та оцінка його тенденцій

Дослідження динаміки економічних процесів в Україні дозволяють простежити, що економіка перебуває в стадії глибокої кризи. Суттєве погіршення економічної ситуації у 2014 році було обумовлене веденням військових дій на сході України, що викликало ланцюжкову реакцію дисбалансу усіх макроекономічних показників. Під впливом подій 2014 року, поточна економічна ситуація характеризується подальшим занепадом. Серед основних факторів, що обумовлюють економічні тенденції у 2015 році є: низький зовнішній та внутрішній попит унаслідок гальмування економічного зростання; зниження купівельної спроможності населення внаслідок зменшення реальних доходів; ускладнення відносин з основними торгівельними партнерами та відтік інвестицій. Комплексна взаємодія показників за відсутності належних заходів стабілізації ситуації призводить до підсилення процесів занепаду економіки [23].

Глобальне економічне середовище в 2016 р. характеризується:

- по-перше, загальним гальмуванням економічного зростання, що носить назву “боргового спаду”. МВФ знизив прогноз зростання світової економіки на цей рік до 2,9%;
- по-друге, швидше за все, ціни на нафту залишаться на нинішньому рівні, а ціни на газ демонструватимуть тенденцію до зниження. Це створює як непогані перспективи для покращення поточного рахунку платіжного балансу (ПРПБ), так і додаткову загрозу для доходів бюджету і підґрунтя для зростання його дефіциту. Очікується подальше падіння цін на метал та залізну руду. Ціни на зерно хоча і дещо підвищаться, але через очікуване зниження збору зернових в Україні зменшиться валютна виручка. У підсумку ПРПБ за результатами року, очевидно, матиме від’ємне значення;
- по-третє, потрясіння на азійських фондових ринках, девальвація юаня на тлі зміцнення долара сприятиме прискоренню перерозподілу інвестицій на користь США, проблеми ж в економіці країн ЄС не дадуть підстав для

повернення потоків капіталів у цей регіон, адже піднесення ділової активності тут поки не очікується.

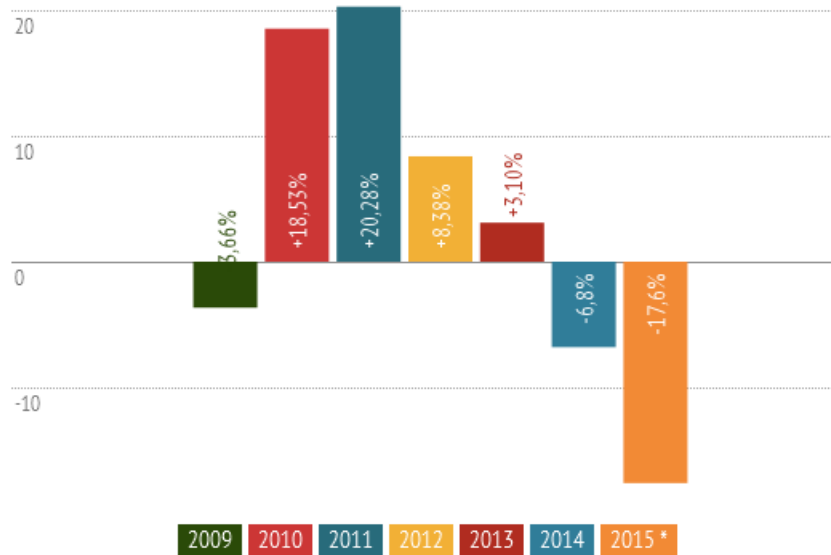
Детальний розгляд основних факторів впливу демонструє, що 2014 рік увійшов в історію незалежної України як рік найскладніших випробувань. Україна зазнала територіальних втрат, постала перед загрозою економічного колапсу і втрати державності внаслідок агресії з боку ядерної держави – Росії.

Упродовж 2014 р. економіка України функціонувала в українських несприятливих умовах. Російська агресія завдала Україні безпрецедентних гуманітарних і соціальних втрат і спричинила серйозні деструктивні процеси, в т.ч. руйнацію інфраструктури на території бойових дій, дезорганізацію усталених виробничих зв'язків і критично важливих постачань ресурсів, часткову втрату зовнішніх ринків та експортного потенціалу. Водночас, абсолютно необхідне для країни кардинальне реформування внутрішніх економічних механізмів залишилося невиразним, а окремі зміни запроваджувалися дуже повільно.

Динаміка макропоказників стала неконтрольованою: падіння позицій гривні спровокувало інфляцію, яка допомогла замаскувати втрату Криму і Донбасу. Умовно, фактичне зниження виробництва було перекрито зростанням внутрішніх цін, що не могло не позначитись на добробуті населення. Просте порівняння показує, що в 2015 році ціни росли в 50 разів інтенсивніше, ніж в 2014-му. Чудове уявлення про масштаб інфляції можна отримати на підставі індикатора, який називається дефлятор ВВП. Він відображає, наскільки виросли ціни в цілому в масштабах економіки. На сайті Міжнародного валютного фонду дефлятор ВВП України за підсумками 2015 позначений на рівні 47,4%. Такі оцінки відображають реальність, з якою зіткнулися жителі країни. Ціни на багато груп товарів, особливо на імпортовані, виросли в два і більше рази.

Варто також оцінити і демографічні зрушення, які відбулися всередині України. За повідомлення Державної служби з надзвичайних ситуацій, із зони АТО переселилися 879 тис осіб, майже всі з Донецької та Луганської областей. Державному бюджету, який і без того перевантажений, об'єктивно складно

фінансувати таку величезну кількість людей. Це створює проблему з житлом та соціальним забезпеченням переселенців.



* по итогам I квартала

Сегодняшняя | Данные: Госстат

Рис. 2.1. Динаміка ВВП України [24]

Внаслідок стрімкого падіння обсягів виробництва і втрати основних промислових регіонів, 2015 рік видався для України ще важчим. Падіння реального ВВП у першому півріччі 2015 склало 16,7% після зниження на 17,2% у першому кварталі 2015 року.

Однак, різке скорочення виробництва в Донецькій і Луганській областях в результатівійськових дій і часткової окупації пояснює лише половину цього зниження, у той час як ВВП на решті території України впав, за нашими оцінками, на 10,2%». Падіння обсягів виробництва у поточному році також пояснюється зменшенням попиту, що викликане зниженням рівня купівельної спроможності населення. Стрімка інфляція на тлі глибокої девальвації гривні сильно підірвала доходи населення, відповідно, вдарила по роздрібній торгівлі, по інвестиціям домогосподарств, що не могло не відбитися на макроекономічних показниках, зокрема на триваючому зменшенні обсягів виробництва.

В результаті ми маємо динаміку падіння ВВП навіть більшу, ніж у минулому році. Беручи до уваги глибину економічного спаду з початку року, аналітики прогнозують гірші від очікувань показники. Відтак, МВФ очікує падіння економіки України в 2015 році на 9%. Раніше у Всесвітньому економічному прогнозі, який готують за участі МВФ та інших міжнародних фінансових донорів, зниження ВВП України у 2015 році оцінювали у 5,5%, а зростання у наступному – на 2%. Також МВФ прогнозує річну інфляцію на рівні 46%.

	Організація	Інфляція на кінець року, %	Середньорічна інфляція, %
	Центр соціально-економічних ісследований CASE-Україна	29,5	36,6
	Международний центр перспективних ісследований	48,8	-
	Інститут економічних досліджень та пов'язаних консультацій	39,7	43
	Da Vinci AG	40	-
	Concorde Capital	25,8	34,3
	Dragon Capital	30,0-33,0	40
	Investment Capital Ukraine (ICU)	25,1	29
	SP Advisors	46	52
	Альфа Банк	40,2	43,1
	Райффайзен Банк Аваль	50,6	53,7
	Укрсиббанк BNP Paribas Group	40	38,2
	ПУМБ	49,7	51,7
	Консенсус-прогноз	38,6	42,2

Источники: "ДС", май 2015 г.

Рис. 2.2. Консенсус «Ділової столиці» по інфляції в Україні в 2015 р.
[25]

За офіційною статистикою, від початку 2014 року до листопада інфляція в Україні склала 21%. У 2015р. інфляційні процеси стрімко прискорились. За підсумками квітня, інфляція досягла рекордного рівня – 60,9%. В середньому, за сім місяців 2015 споживчі ціни в Україні зросли на 39,3%. Нерівномірні зміни цін викликані впливом окремих факторів адміністративного і сезонного характеру.

Інфляція в Україні знецінює результати праці, руйнує грошову систему, провокує втечу національного капіталу за кордон, послаблює національну валюту, перешкоджає розвитку зовнішньої торгівлі та довгостроковим інвестиціям і економічному зростанню. Висока інфляція підриває можливості фінансування державного бюджету.

Справа в тому, що зростання доходів бюджету відбувається переважно в результаті певної реструктуризації в рамках податкової системи. Водночас, уряд очікує отримання значних ресурсів від ПДВ, акцизів, рентних платежів. Основне зростання видатків бюджету відбувається за рахунок оборони та обслуговування боргу. І ці статті зменшити не вдасться, навпаки, вони лише зростатимуть. Крім оборони і боргу збільшилися також витрати на регіони – однак це не справжнє збільшення, а зміна алгоритму розрахунку – додалися кошти з інших бюджетних витрат, які були і так пов'язані з регіонами. Всі інші видатки залишилися практично незмінними, а вливання в економіку значно зменшилися, в порівнянні з минулорічним держбюджетом.

Зважаючи на очікуване падіння ВВП, найвірогідніше, збалансування номінальних показників бюджету відбуватиметься передусім за рахунок інфляційної складової – зростання цін, що одночасно дозволить отримувати відносно більші податкові надходження і здійснювати відносно менші реальні виплати. Таким чином ми спостерігаємо замкнуте коло, коли низькі макроекономічні показники, внаслідок їх взаємодії, ще більше погіршуються, підживлюючи один одного.

На жаль, від зміни обличчя в телевізорі невтішна сума не міняється. І урядовцям залишається лише говорити про «мільярди доларів під подушкою» у населення, які добре було б залучити до господарської діяльності. Звичайно, добре, хто б сперечався. Але треба бути дуже великим патріотом і ідеалістом, щоб витягати свої гроші з-під надійної подушки і нести у банк при діючому обмеженні на зняття валютних депозитів в еквіваленті 15 000 грн. За схожим сценарієм протікають і реформи у фінансовій сфері. Усі благородні і корисні починання голосно декларуються і тихо блокуються: наприклад, конвертація

валютної іпотеки гальмується дією мораторію на продаж залогового майна і т.д. Результат – відтік банківських коштів за минулий рік на 50%. Кажуть, війна – це найкращий час для реформ, в тому числі і економічних. Але, мабуть, в українському випадку «нова» гібридна війна стимулює лише «імітаційні» реформи.

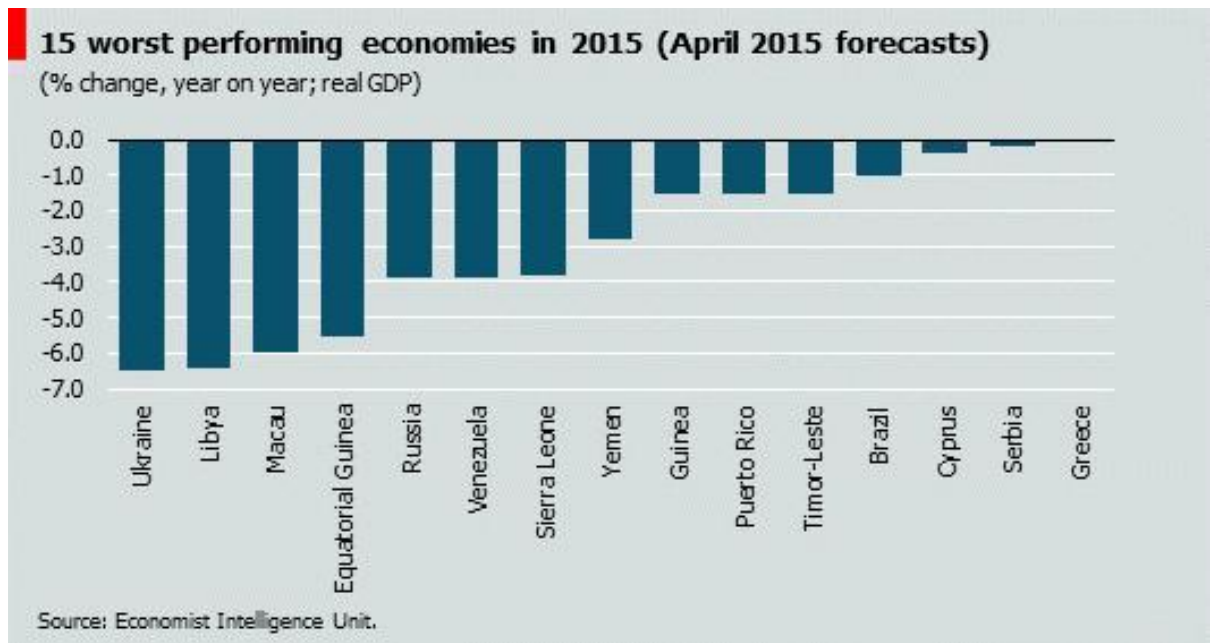


Рис. 2.3. 15 найгірших економік країн, 2015 р. [24]

Функціонування української економіки в умовах поглиблення дисбалансу основних макроекономічних показників, призводить до погіршення якісної структури експорту. Україна мігрує до примітивного експортного кошика. З одного боку, у структурі українського ВВП експорт становить близько 50%, тож зв'язка «експорт-промисловість» є ключовою. З іншого — різке падіння експорту та економіки просто змушує уряд проявити активність і вже сьогодні шукати ефективні рішення для розв'язання стратегічних проблем. А проблеми надзвичайно серйозні. За перше півріччя 2015 р. обсяг промислової продукції скоротився на 21,2% порівняно з відповідним періодом минулого року. А це — не лише втрачені податкові надходження до бюджету, а й робочі місця та добробут населення. Такі депресивні тенденції в економіці у 2014 році помітно позначилася на зовнішній торгівлі: експорт товарів за перший квартал 2015 року скоротився на 29,3 %.

Водночас, відбулась часткова переорієнтація української держави з російських ринків на європейські – насамперед у частині експорту окремих продуктів аграрного сектору, що значною мірою зумовлено підписанням Угоди про асоціацію України з ЄС і наданням з боку ЄС односторонніх преференцій доступу України до ринку ЄС.

Падіння обсягів товарообігу безпосередньо пов'язане з втратою російських ринків збуту. За даними Державної служби статистики, у 2015 р. Україна скоротила експорт товарів у Російську Федерацію на 60,3%, імпорт з Росії – на 66,3%. Дуже багато українських виробників, зокрема, на Донбасі, у своєму експорті були орієнтовані на російський ринок. В цілому він складав 25% нашого експорту.

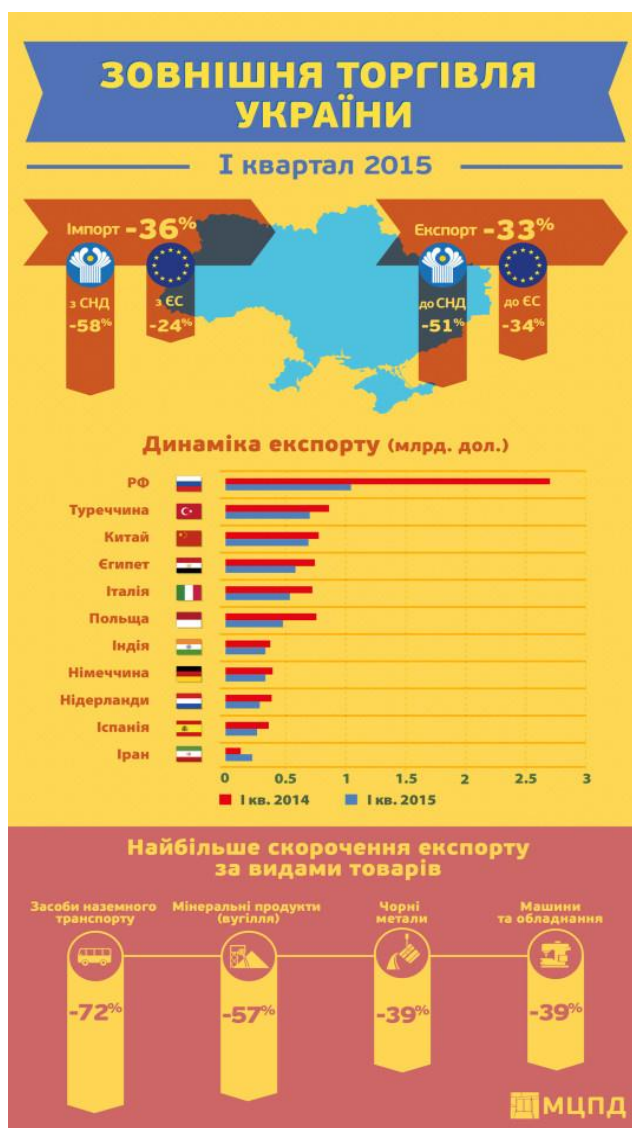


Рис. 2.4. Зовнішня торгівля України, 2015 р. [26]

В силу такого розвитку подій, важливим для України кроком у розвитку торговельних відносин стало підписання угоди про створення зони вільної торгівлі між Україною та Канадою. Передбачається, що відразу після вступу в силу угоди, Канада відкриє українським експортерам вільний доступ до 98 відсотків свого ринку товарів. Це має поглибити українсько-канадське співробітництво та збільшити двосторонні інвестиції.

Крім того, поглиблення економічної кризи, викликані збройними заворушеннями, призводить до довготривалої нестабільності, що відіграє вирішальну роль у зриві потоку інвестицій в українську економіку. Дослідження інвестиційного та економічного макросередовища України свідчать про високий ризик інвестування, адже за показниками провідних дослідницьких компаній, інвестиційний клімат України є незадовільним. За даними Держстату України, в 2014 році відтік прямих іноземних інвестицій склав більше 12 млрд. дол. У 2015 році надалі спостерігається негативна тенденція відтоку ПІІ. Обсяг капітальних інвестицій в економіку України за перший квартал 2015 року порівняно з відповідним періодом 2014 зменшився на 14,8%. Дуже багато компаній згорнули свої інвестиційні проекти в Україні. Р. Нікарсо каже: «Очевидно, що інвестори побоюються нарощувати інвестиції в Україну з двох причин: хотілося б бачити геополітичну стабілізацію в країні і реалізацію анонсованого переліку реформ».

Гальмування інфляції з 43,3% в 2016 р. до бажаних 12% у 2017 р. можливе передусім шляхом подальшого зниження реальної пропозиції грошей. У 2016 р., коли грошова маса М3 в реальному обчисленні скоротилася на 30,1%, а падіння ВВП становило 10,5%, знизити інфляцію не вдалося, оскільки основною її причиною була стрімка девальвація.

За офіційними припущеннями, номінальна монетизація становитиме 52,02%, за макроекономічним прогнозом Інституту економіки та прогнозування НАН України на 2017 р., вона може ще знизитися і досягти 43,9%. Таким чином, як і в попередні роки, в разі розвитку такого сценарію зростатимуть дебіторська і кредиторська заборгованість та інші зобов'язання підприємств, а це — шлях до падіння економіки.

Не сприятиме економічному зростанню і стан банківської системи, яка характеризується як найвідсталіша у світі при найвищих цінах за надання фінансових послуг, що суттєво обмежуватиме їх доступність і в 2017 р.

Зокрема, при тому, що згідно з експертними оцінками фахівців Міністерства економічного розвитку і торгівлі та Національного банку України за результатами 2016 р. реальний валовий внутрішній продукт (ВВП) України скоротиться приблизно на 9,0–11,5 %, під кінець минулого року почалось його поступове зростання. Такий прогноз базується на експертній оцінці уповільнення падіння вітчизняної економіки, яке спостерігається у другій половині 2016 р. Так, під кінець минулого року в цілому поліпшилась ситуація у вітчизняній промисловості. Аналіз динаміки промислового виробництва в Україні протягом 2015–2016 рр. показав, що спад промислового виробництва у першій половині 2016 р. поступово змінився на його стагнацію, а у другій половині 2016 р. промислове виробництво в Україні поступово почало зростати. Адже, за оцінками фахівців Міністерства економічного розвитку і торгівлі, скорочення ВВП України лише трохи більше, ніж на половину обумовлюється власне виключенням з господарського життя нашої держави частини Донецької та Луганської областей. Решта скорочення ВВП обумовлена іншими чинниками, включаючи й кон'юнктуру світового ринку.

Одним з найважливіших чинників розвитку української економіки на 2017 р. і більш віддалену перспективу лишатиметься військово-політичний конфлікт на Донбасі. Протягом минулого року його негативний вплив на вітчизняну економіку проявлявся не лише у повній зупинці чи неритмічній роботі багатьох українських підприємств, порушенні мережі господарських зв'язків, а й формуванні атмосфери невизначеності у сфері підприємницької діяльності та державного й місцевого управління.

Випробовуванням 2015-й рік став і для самих українців. Навіть дані Держстату демонструють прискорення темпів зuboжіння населення. За даними служби статистики, у I кварталі 2015 року у порівнянні з аналогічним періодом 2014-го реальні доходи населення зменшилися на 23,5%. Те, що темпи падіння

добробуту населення продовжують наростати, добре видно по динаміці зниження реальної заробітної плати в країні.

Як бачимо, якщо в січні цього року середня реальна зарплата становила 82,7% від показника січня 2014-го, то з кожним місяцем її рівень знижується – до 76,5% у травні. При цьому необхідно враховувати, що офіційне зниження доходів і зарплат українців розраховується на підставі показників Держстату щодо зростання цін, а вони помітно нижче реальних. В таких умовах найбільш знедоленими є бюджетники – працівники бібліотек, музеїв, сфери освіти та охорони здоров'я. Відтак, середньомісячна зарплата за січень-травень 2015 року становила у бібліотекарів, працівників архівів і музеїв – 2654 грн; у працівників охорони здоров'я – 2493 грн; у працівників сфери освіти – 2726 грн; у працівників поштової і кур'єрської служби – 2041 грн.

Таблиця 2.1.

Темпи зростання номінальної та реальної заробітної плати (%) [27]

	Номінальна заробітна плата		Реальна заробітна плата	
	до попереднього року	грудень до грудня попереднього року	до попереднього року	грудень до грудня попереднього року
2010	117,6	117,9	110,2	110,5
2011	117,7	116,2	108,7	111,0
2012	114,8	110,5	114,4	111,1
2013	107,9	107,2	108,2	106,7
2014	106,0	110,4	93,5	86,4
2015	120,5	130,4	79,8	90,1
2016	123,6	123,8	109,0	111,6

Дані за 2010-2014 роки наведено без урахування тимчасово окупованої території АР Крим та м. Севастополя, починаючи з 2015 рік – також без частини зони проведення антитерористичної операції.

Доходи та витрати населення України у січні–вересні 2016 року характеризуються такими даними:

Таблиця 2.2.

Доходи та витрати населення України у січні–вересні 2016 року[23]

Показники	Млн. грн.		Вересень у % до	
	січень– вересе нь	у т.ч. вересе нь	Серпень 2016	вересень 2016
1	2	3	4	5
Доходи – всього	551817	60658	103,7	137,0
1. Заробітна плата	235133	25666	104,7	134,2
2. Прибуток та змішаний дохід	88165	9928	96,1	149,0
3. Доходи від власності (одержані)	17703	2990	114,9	147,7
4. Соціальні допомоги та інші поточні трансферти	210816	22074	104,7	133,9
в тому числі:				
соціальні допомоги	119067	12032	102,0	133,4
інші поточні трансферти	14235	1504	95,4	109,3
соціальні трансферти в натурі	77514	8538	110,8	140,2
1. Придбання товарів та послуг	447342	46807	98,2	130,0
2. Доходи від власності (сплачені)	14905	1760	103,3	у 1,9 р.б.
3. Поточні податки на доходи, майно та інші сплачені поточні трансферти	43210	4575	104,6	у 1,5 р.б.
в тому числі:				
поточні податки на доходи, майно тощо	31448	3299	105,4	у 1,7 р.б.
внески на соціальне страхування	7772	805	102,0	119,3
інші поточні трансферти	3990	471	103,5	139,3
4. Нагромадження нефінансових активів	9827	580	77,5	30,4
5. Приріст фінансових активів	36533	6936	у 1,7 р.б.	у 2,8 р.б.
з них:				
приріст грошових вкладів та заощаджень в цінних паперах	73665	10870	у 1,6 р.б.	у 2 р.б.
позики, одержані за виключенням погашених	-66915	-8290	х	х
Наявний дохід	416188	45785	102,3	133,6
Заощадження	46360	7516	у 1,6 р.б.	у 1,7 р.б.

Одночасно залишки за кредитами в іноземній валюті в грудні зменшилися на 0,6% (з початку року - на 20,3%) – до \$23,9 млрд за рахунок скорочення кредитів, наданих юридичним особам - на 1,7% (з початку року - на 17,3%) – до \$19,6 млрд, тоді як кредити, надані фізичним особам, зросли на 4,8% (з початку року зменшилися на 31,6%) – до \$4,3 млрд.

Щоб забезпечити перехід до зростання економіки, в Україні необхідно якнайшвидше диверсифікувати канали отримання як короткострокової, так і довгострокової ліквідності.

Останню вже цього року можна було б забезпечити цільовим рефінансуванням інфраструктурного та інноваційного будівництва інститутів розвитку, малого та середнього бізнесу, імпортозаміщення, інвестиційних проектів під розвиток обробної промисловості, хоча в реаліях 2014-2015 рр. збільшувався кредитний портфель добувної промисловості.

Додаткове надходження ліквідності важливо забезпечити також і за рахунок розширення ринку облігацій у тих успішних бізнесах, які збереглися і розвиваються навіть в умовах кризи. Крім того, слід терміново розширити іпотечний ринок — поряд з ОВДП, де збільшилась частка НБУ (77,2% у 2016 р., 59,7% — у кризовий 2009 р.).

В умовах падіння світових цін на експортні товари з України можливі втрати доходів через уже передбачені на 2017 р. зміни в системі оподаткування, тому утримувати дефіцит бюджету на рівні 3,7% ВВП буде неможливо і доведеться скорочувати додаткову величину дефіциту бюджету.

Тож, аби не допустити різкого погіршення показників торговельного балансу, не створити додаткового тиску на валютні резерви, не спровокувати паніку на валютному ринку і утримати певну стабільність валютного курсу до кінця року, важливо мати надходження чергових траншів від МВФ.

3. Проблеми та перспективи економічного зростання

Світова економічна криза не оминула Україну, болісно зачепивши майже всі галузі економіки, тисячі компаній і мільйони громадян. Криза загострила результати бездіяльності останніх років. В умовах, коли джерела швидкого зростання докризових років вичерпано, єдиний шлях виходу України на траєкторію сталого розвитку – це рішучі й всеосяжні реформи, спрямовані на підвищення конкурентоспроможності економіки.

Для умов України сталий розвиток може бути визначений як процес гармонізації продуктивних сил, забезпечення гарантованого задоволення хоч б мінімально необхідних потреб всіх членів суспільства за умови збереження й поетапного відтворення цілісності навколишнього середовища, забезпечення рівноваги між потенціалом природи і вимогами людей усіх поколінь [13].

З урахуванням особливостей нинішнього періоду, який переживає Україна, цілями сталого розвитку держави повинні стати:

1. Соціальна справедливість — встановлення гарантій рівності громадян перед законом, забезпечення рівних можливостей для досягнення матеріального, екологічного і соціального благополуччя.

2. Економічне процвітання — забезпечення можливостей, мотивів і гарантій праці громадян, якості життя, функціонування ефективної економіки та раціонального споживання матеріальних ресурсів.

3. Забезпечення високої якості стану навколишнього природного середовища — створення умов всім громадянам для життя в здоровому навколишньому середовищі з чистим повітрям, землею, водою, захист і відновлення біорізноманіття.

4. Раціональне ресурсокористування — створення системи гарантій раціонального використання всіх видів ресурсів на основі дотримання національних інтересів країни та збереження ресурсів для майбутніх поколінь.

5. Демографічна стабільність — формування ефективної державної політики з метою збільшення тривалості життя і стабілізації

чисельності населення України, надання всебічної підтримки молодим сім'ям, охорона материнства і дитинства.

6. Міжнародне співробітництво — активна співпраця з усіма країнами і міжнародними організаціями з метою досягнення загальнопланетарної стабільності та злагоди [12].

Виходячи з безумовного пріоритету розвитку людини, необхідності полегшення тягаря економічних реформ і водночас забезпечення їх підтримки з боку широких верств населення, держава повинна забезпечувати зайнятість працездатного населення та підтримувати непрацездатні верстви. Важливим є також забезпечення безкоштовних базових медичних послуг та гарантування отримання безоплатної освіти.

В умовах, що склалися, Україні потрібен “План Маршалла”, інакше за домінуючого впливу глобального висококонкурентного економічного середовища, незалежно від нашої волі і неумисно спрацює так званий “План Моргентау”, який означатиме примітивізацію нашої економічної діяльності.

Слід зважати, що у світі починається конкуренція за “Плани Маршалла” (для прикладу: для розвитку економіки Південно-Західної Азії та Африки теж пропонується використати підходи “Плану Маршалла”). Водночас пам'ятаймо, що успішність подібних підходів у різних країнах була різною.

Для майбутньої успішності “Плану Маршалла” в Україні необхідно вже цього року продемонструвати ефективність використання ресурсів, які надаються міжнародною спільнотою на відновлення Донбасу. Це може стати однією з точок економічного зростання для України.

За оцінками, зокрема ЄБР, потреба України у фінансових ресурсах для цілей розвитку становить близько EUR100 млрд. Проте такі трансферти на перебудову не можуть бути здійснені за відсутності стійких реформ.

У 2017 р. ВВП України або залишиться на рівні 2016 р. (оптимістичний сценарій), або знизиться на 1,5-2,0% (песимістичний сценарій), оскільки, на додаток до викладеного вище, долар, що зміцнюється, не залишає шансів на відновлення зростання цін на сировинних ринках аж до 2018-2020 рр.

Негативно позначиться на наших експортерах і мляве відновлення європейської економіки, а вимушена політика обмеження внутрішнього попиту позбавляє економіку ще одного традиційного драйвера зростання. Вітчизняну економіку можна і необхідно поживити розвитком насамперед переробної промисловості, заснованої на інноваційних технологіях, але вже після 2016 р.

Основою структурної політики держави мають стати: побудова соціально орієнтованої ринкової економіки; екологізація виробництва, зменшення техногенного навантаження на навколишнє середовище і матеріалоемності, перехід на нові методи антропогенної діяльності, в основу яких покладено екологічно безпечні технології; підвищення рівня збалансованості економіки за рахунок переорієнтації виробництва засобів виробництва на задоволення потреб населення.

Програма реформ розроблена на виконання поставленого Президентом України завдання з відновлення економічного зростання й модернізації економіки країни, спрямована на побудову сучасної, стійкої, відкритої й конкурентоспроможної у світовому масштабі економіки, формування професійної й ефективної системи державного управління, і зрештою – на підвищення добробуту українських громадян. Програма охоплює широкий набір стратегічних перетворень за п'ятьма напрямками:

Створення базових передумов економічного росту через утримання низького рівня інфляції, стабілізації державних фінансів і створення стійкої фінансової системи.

Формування режиму максимального сприяння бізнесу шляхом зменшення втручання держави в економіку, зниження адміністративних бар'єрів для його розвитку, модернізації податкової системи й поглиблення міжнародної економічної інтеграції України.

Ще одним важливим чинником економічного розвитку є, як уже згадувалося вище, умови розвитку бізнесу.

Висновки

Проаналізувавши курсову роботу, ми зробили такі висновки:

З урахуванням сучасного макроекономічного стану очевидна необхідність розроблення нового підходу до розв'язання проблем економічного зростання в Україні. Цей підхід повинен поєднувати у собі заходи грошово-кредитного регулювання і політику розвитку виробництва із залученням усіх можливих фінансових ресурсів.

Тотальна корупція та невідповідні умови ведення бізнесу призводять до відтоку інвестицій. За відсутності заходів стабілізації ситуації, продовжиться подальше падіння промислового виробництва, а ВВП скоротиться сильніше від очікуваного сценарію. Враховуючи те, якою широкою є програма необхідних реформ, ключовим питанням залишається здатність уряду впровадити всі необхідні реформи швидко та правильно. Щоб економіка запрацювала, потрібно підвищувати купівельну спроможність українців і орієнтуватись на внутрішнє споживання, надаючи робочі місця і підвищуючи заробітні плати. На противагу, «імітаційні» економічні реформи зводяться лише до виконання умов МВФ і політичних вимог країн-донорів, а також до підвищення тарифів з метою отримання чергового кредитного траншу.

Державі доведеться вирішити широкий спектр невідкладних проблем, пов'язаних з розробкою ефективної моделі антикризового регулювання економічних відносин, щоб максимальною мірою пом'якшити наслідки негативних впливів та розбалансованості механізмів регулювання економічної політики.

Одним із найважливіших завдань, яке безпосередньо пов'язане з перспективами подальшого зростання, є інвестиційна підтримка галузей, котрі виробляють високотехнологічну продукцію. Світові прогнози виділяють такі найперспективніші інноваційні галузі: інформатика, сфера комунікацій і ресурсозбереження. Саме розвиток цих напрямів дасть змогу сформувати велику хвилю в економіці України на найближчі 50—60 років.

Список використаної літератури

1. Безчасний Л., Кириленко В., Юрчук В. Науково-технічні та економічні проблеми забезпечення оборонної достатності України // Економіка України . – 2007. - №6 – С. 10
2. Біла С. Державне регулювання галузевої структури економіки України // Економіка України. - 2011. - №5 – С. 12-15
3. Богиня Д., Волинський Г. Державне регулювання перехідних процесів // Економіка України. – 2013. - №1 – С. 24-26
4. Бочан І. Інституційна теорія розвитку приватного сектора економіки України // Економіка України. -2010. -№ 10. - С.59-61
5. Білоус О. Глобалізація і національна стратегія України. – К., 2001, 352 с.
6. Власюк О. Методологія та моделі аналітичного планування економічного та соціального розвитку України // Економіст. – 2008. - №5 – С. 55
7. Возьний, К. З. Інфляція і девальвація: макроекономічні взаємозв'язки та залежності / К. З. Возьний // Економіка України. – 2010. – № 11. – С. 35-46.
8. Галиця І. Ринок + державне регулювання = ефективна економіка/ І.Галиця // Урядовий кур'єр. -2000. -28 вересня. - С. 4
9. Гладких Д. Державне регулювання економіки за допомогою ціноутворюючих факторів/ Д.Гладких // Економіка України. -2013. -№ 1. - С. 47-51
10. Грабинський І.М. Еколого-економічна система України: порівняльний аналіз. – Львів, НТШ, 2007 – С. 43-52
11. Гулак О. Європейський союз: напрямки розширення та перспективи вступу України до нього. Збірник наукових праць. Вип. 25 – К.: Інститут світової економіки і міжнародних відносин НАН України, 2000, 69 с.
12. Дідіківська Л.І. Головка Л.С. Державне регулювання економіки: Навч. посіб. – К.: Знання-Прес, 2006. – 209 с.
13. Державне регулювання економіки: Навч. посібник / С.М.Чистов, А.Є.Никифоров, Т.Ф.Куценко та ін. – К.: КНЕУ, 2000. – 316 с.

14. До новітнього українського світогляду і стратегії. З нагоди роковин А.Камінського – політика і вченого (нариси) / Під ред. В.Сікори. – К.: Економіка і право, 2010. – 148 с.

15. Долішній М. Фінансова політика і стабілізація економіки України // Регіональна економіка. – 2012. - №1 – С. 7

16. Долішній М.І., Злупко С.М. Концептуальні засади регіональної соціально-економічної політики та її компоненти // Регіональна економіка. – 2007. - №15 – С. 89

17. Навчання та вдосконалення - запорука економічного зростання // Євробюлетень. -2011. -№ 11. - С. 16

18. Онишко С. Оцінка якості зростання економіки України // Проблеми науки. -2012. -№ 5. - С. 5-11

19. Попович З. Економічне зростання і перспективи інноваційного розвитку // Економіка України. -2012. -№ 12. - С. 41-48

20. Харазішвілі Ю. Модель зростання та сценарний аналіз розвитку економіки України // Банківська справа. -2009. -№ 5-6. - С. 9-24

21. Харламова Г. О. Вплив інвестицій на економічне зростання // Фінанси України. -2012. -№ 3. - С.57 – 64

22. Світовий банк [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: www.worldbank.org.

23. www.me.kmu.gov.ua)Тенденції тіньової економіки в Україні

24. www.ukrstat.gov.ua Державна статистика України

25. <http://www.nationmaster.com> Економічна статистика росту ВВП України порівняно з іншими країнами світу

26. <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/up.html> Данні по ВВП (паритет купівельної спроможності)

27. <http://www.souz-inform.com.ua> Інформаційно-аналітична агенція Союз-інформ. Середня заробітна плата в Україні

Додатки

Додаток А.

Основні МАЕ показники, що визначають рівень добробуту населення

Назва показника	Роки				
	2012	2013	2014	2015	2016
Обсяг ВВП (за паритетом купівельної спроможності)(млн.дол.)	263007	291399	323673	337692	289328
ВВП на душу населення за паритетом купівельної спроможності (дол.)	5625.911	6271.223	7007.132	7351.357	6330.162
Реальний темп приросту ВВП (%)	2,6	7,1	7,7	2,1	-15,1
Прожитковий мінімум (дол.)	82,54	93,5	105,35	118,8	95,49
Мінімальна з/п (дол.)	64,78	74,25	91,11	102,9	95,49
Чисельність населення України (осіб)	47 280800	46 929500	46 646 000	46 372 700	46 143700
Індекс інфляції	113,5	109,1	112,8	125,2	115,9
Рівень тіньової економіки України(%)	30,3	29,8	28,8	31,1	39

Додаток Б.

Прожитковий мінімум на одну особу в розрахунку на місяць у 2016 році

Соціальні і демографічні групи населення	Розмір прожиткового мінімуму		
	01.01.2016 - 30.04.2016	01.05.2016 - 30.11.2016	01.12.2016 - 31.12.2016
Діти віком до 6 років	1167 грн.	1228 грн.	1313 грн.
Діти віком від 6 до 18 років	1455 грн.	1531 грн.	1637 грн.
Працездатні особи	1378 грн.	1450 грн.	1550 грн.
Особи, які втратили працездатність	1074 грн.	1130 грн.	1208 грн.
Загальний показник	1330 грн.	1399 грн.	1496 грн.

Суми прожиткового мінімуму на 2016 рік встановлено Законом України "Про Державний бюджет України на 2016 рік" від 25.12.2015 р. N 928-VIII.